

Лозовик Михайло Петрович, Черниш Михайло Степанович
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

**РОЗВИТОК ВОЛЕЙБОЛУ НА ВІННИЧЧИНІ У ПОВОЄННІ РОКИ
(1945-1954 РР.)**

Анотація. Лозовик М.П., Черниш М.С. Розвиток волейболу на Вінниччині у повоєнні роки (1945-1954 рр.)

У статті розглядаються особливості розвитку волейболу на Вінниччині в повоєнні роки. Велику увагу приділено розвитку волейболу в сільській місцевості. Відзначено заслуги організаторів, тренерів, сільських інструкторів спорту, згадано кращих гравців, колективи фізкультури та волейбольні команди області.

Ключові слова: Вінниччина, волейбол, сільський спорт, змагання, армійський волейбол.

Лозовик Михаил Петрович, Черныш Михаил Степанович
Винницкий государственный педагогический
университет (Винница, Украина)

**РАЗВИТИЕ ВОЛЕЙБОЛА НА ВИННИЧЧИНЕ В ПОСЛЕВОЕННЫЕ ГОДЫ
(1945-1954 ГГ.)**

Аннотация. Лозовик М.П., Черныш М.С. Развитие волейбола в Винницкой области в послевоенные годы (1945-1954 гг.)

В статье рассматриваются особенности развития волейбола в Виннице в послевоенные годы. Большое внимание уделено развитию волейбола в сельской местности. Отмечены заслуги организаторов, тренеров, сельских инструкторов спорта, упомянуто лучших игроков, коллективы физкультуры и волейбольные команды области.

Ключевые слова: Винницкая область, волейбол, сельский спорт, соревнования, армейский волейбол.

Lozovyk Michael P., Chernish Michael S.
Vinnytsia State Pedagogical University
(Vinnytsya, Ukraine)

**DEVELOPMENT OF VOLLEYBALL IN THE VINNITSIA REGION IN
THE POSTWAR YEARS (1945-1954 years)**

Abstract. Lozovyk MP, MS Chernish The development of volleyball in Vinnytsia region in the postwar years (1945-1954 years.)

The article deals with the peculiarities of the development of volleyball in the Vinnytsia region in the postwar years. Much attention is paid to the development of

volleyball in the countryside. The article focuses on the achievements of the organizers, coaches, rural sports instructors, the best players, volleyball teams and sport societies are given in the text.

Keywords: Vinnytska, volleyball, rural sports, competitions, volleyball Army.

Постановка проблеми. Розвиток окремих видів спорту в країні обумовлюється конкретними завданнями, суспільними запитами, специфікою соціально-політичної та економічної ситуації. Одразу після звільнення регіону від нацистської окупації та у перші післявоєнні роки за умов слабкої матеріально-технічної бази поширювалися такі види спорту, які не вимагали складного обладнання. Силами трудящих будувались примітивні спортивні площадки для волейболу, баскетболу, футболу, на яких і відбувались перші післявоєнні матчі. Саме в ці роки були закладені підвалини розвитку волейболу на Вінниччині, тому уроки минулого є актуальними по сьогоднішній день.

Аналіз досліджень і публікацій. Історія розвитку спортивного руху в країні протягом ХХ ст. поділялася на дорадянський, радянський та сучасний український періоди. Засновниками її дослідження стали Н.Теппер, М.Бунчук, Є.Чернова, першою й наразі єдиною узагальнюючою науковою працею з історії розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні радянського періоду стала дисертація Ю.М. Теппера «Развитие физкультурного движения в Украинской ССР (1917-1959 гг.)»

Більш інформативними для нашого дослідження виявились напрацювання, що відбулись на рівні науково-популярних видань. Надзвичайно цікавими та інформативними є роботи Б. Турова «Фізкультурники Серебрії» 1955 р. [4] та Я. Кулика «Вінниччина спортивна», написана в 1996 році [5]. Багато інформації про розвиток сільського спорту містять праці відомого спортивного журналіста І. Лозовського [6], М. Лозовика [5] Велика кількість матеріалів цього періоду зберігається у фондах Державного архіву Вінницької області [1, 2, 3]. Проте, незважаючи на наявну кількість досліджень, є нагальна необхідність проаналізувати сторінки історії, витоків, специфіки розвитку волейболу у повоєнні роки.

Мета дослідження. З'ясувати та проаналізувати основні передумови розвитку волейболу на Вінниччині.

Виклад основного матеріалу. У 1944 році Вінниця була звільнена від нацистських окупантів. Наступили мирні, але дуже важкі дні буденного життя. Війна ще тривала, але в місті вже розпочалися роботи по відбудові народного господарства. Почали проводити перші післявоєнні спортивні змагання. Жителі міста, втомлені нескінченними негараздами, які принесла війна, з великою радістю відвідували змагання, що проходили в міському театрі та на стадіоні. З певністю можна стверджувати, що ці змагання дали великий поштовх розвитку фізкультурно-спортивного руху в місті і зокрема на Вінниччині. Уже в наступному переможному 1945 році в місті та області була проведена велика кількість змагань з легкої атлетики, стрільби, плавання, волейболу. З часом волейбол стає улюбленим видом спорту жителів області. Так, за повідомленнями архівних документів, в перший повоєнний рік кількість волейболістів на Вінниччині досягла кількох тисяч. Волейбольні команди створюються в Жмеринському, Могилів-Подільському, Козятинському районах.

У 1945 році в першості області з волейболу брали участь 20 команд. Уже в 1946 році вінницькі волейбольні команди, що виступали на зональній першості України, здобувають призові місця, волейбол стає провідним видом спорту у багатьох районах області, а кількість змагань, проведених в 1946 році, зростає до 20 [1, арк. 6-15]. З 1946 року на Вінниччині регулярно проводяться обласні спартакиади школярів, в програму якої неодмінно включають волейбол. У спортивних школах, які створюються в містах області, відкриваються відділення волейболу. У Вінниці з юними волейболістами працює М. Артюх, у Жмеринці – С. Попов, у Могилеві-Подільському – А. Княжер. З часом вінницькі школярі досягають вагомих результатів, посідаючи чільні місця на республіканській спартакиаді школярів [2, арк.77].

Волейбол культивується в новостворених спортивних товариствах: «Спартак», «Динамо», «Локомотив», «Трудові резерви», «Колгоспник», де працюють тренери: П. Алонічев, П. Поветкін, С. Толчинський, С. Орінгель. За згадками керівників фізкультурного руху, волейбол за масовістю не поступався футболу. У містах, селах, школах та підприємствах області обов'язково були волейбольні площадки, де тренувалися та грали усі бажаючі. У 1948 році в селах області було побудовано 304 волейбольні площадки, на яких займалося близько 4 тис. сільських жителів [3, арк.15]. Сільські волейболісти стають постійними учасниками спартакиад сільської молоді, які регулярно проводяться на Вінниччині, починаючи з 1948 року. На початку 50-х років в с. Серебряні Могилів-Подільського району прибув на роботу інструктор республіканської ради ДСТ «Колгоспник» Ян Шедько, який, окрім інших здобутків в спорті, був першорозрядником з волейболу. У селі з'явилися перші волейбольні команди. На польових станах молодь села обладнала волейбольні майданчики. Згодом волейбольна команда с. Серебряні стала однією з кращих сільських команд області [4, с. 47]. Одним з центрів волейболу області стає Барський район, де до тренувального процесу були залучені кращі спортсмени довоєнних років, ті, хто залишився в живих і міг передати свої знання та уміння молоді. Серед них Є. Білан, Г. Чорний, С. Петришин (м. Бар) [5, с. 26], А. Сідоров (с. Войнашівка), М. Любченко (с. Ялтушків), А. Дімлевич (с. Лука Барська), С. Голумбієвський (с. Кошаринці), В. Яцьков (сmt. Копайгород). У м. Бар, сmt. Копайгород, с. Ялтушків, с. Гулі, с. Кошаринці, с. Лука Барська будуються волейбольні майданчики, створюються команди. Намагання барських ентузіастів принесли

результати. У 1951 році волейбольна команда дівчат м. Бар у складі Н. Вержбицької, Д. Рибак, Н. Кащенко, Т. Короськової, І. Попереки та Є. Бачинської бере участь у змаганнях з командами інших міст області та показує високу майстерність. Волейболістки стають переможцями 5-тої зони першості області та виходять до фіналу, який проходив у м. Вінниця. З часом у районі було виховано цілий ряд висококваліфікованих гравців, які згодом стали майстрами спорту з волейболу. Це І. Феліштинський, О. Семенов, В. Лобанов, В. Тупчий. Успіхи в розвитку волейболу в Барському районі пов'язані насамперед з самовідданню працю провідних тренерів, педагогів, інструкторів зі спорту: Є. Білана, І. Рудого, В. Скорича, П. Багатька, А. Ліщука, В. Корнеєва, В. Докійчука, О. Палія, В. Бригадира, Ю. Чернілевського, М. Чернілевського, В. Ярославського, С. Скорбатьюка, В. Макодзея, О. Бурлаченка, які виховали цілу плеяду талановитих гравців [6, с. 6-7].

Гідними суперниками на волейбольних площадках сільського спортивного товариства були фізкультурники с. Вороновиця, з якими працював досвідчений тренер Л.Стодольський; с. Гранова Гайсинського району, де команду очолював голова колективу фізкультури, член збірної команди ДСТ «Колгоспник» О.Попенко; с. Станіславчик Жмеринського району; с. Корделівка Калинівського району; с. Бродецьке Козятинського району на чолі з громадським тренером О. Чорним; с. Кукавка Могилів-Подільського району; с. Соболівка Теплицького району; с.Ободівка Тростянецького району [7, с. 60]

Великі корективи в спортивне життя міста вніс армійський волейбол. Центром спортивної роботи в гарнізоні стає Будинок офіцерів, де будуються ігрові майданчики. У цей період у Вінниці створюється волейбольна команда, яка яскраво проявила себе на республіканській та всесоюзній аренах. Одним з перших організаторів волейболу на Вінниччині був інструктор зі спорту Вінницького будинку офіцерів С.Толчинський, він проводив велику організаційну роботу з укомплектування армійської волейбольної команди, в складі якої виступали кращі вінницькі волейболісти. На початку 50-х років до міста приїхав учасник Сталінградської епопеї, кавалер багатьох бойових орденів М. Лазебник, у минулому один з провідних волейболістів м. Києва. Саме він стає тренером волейбольної команди, яка представляла Вінниччину у першості республіки і в 1954 році в складі Л. Бейліна, В. Шторма, Б. Ковалья, П. Поветкіна, М. Богуславського, Є. Головчика і Г. Чужика виборола право на участь у фіналі першості УРСР. Команда подобалась вболівальникам своєю атакуючою, агресивною і сміливою грою. Особливою рисою волейболістів була їх вольова підготовка, поєднана із зрілою тактикою. Одним з перших майстрів спорту з волейболу на Вінниччині став П. Поветкін, людина всебічно обдарована (окрім волейболу, він успішно займався легкоатлетичним багатоборством), спортсмен розпочинав свій спортивний шлях у м. Могилеві-Подільському. Довгий час П. Поветкін був капітаном славетної команди гарнізонного будинку офіцерів - базової команди Прикарпатського військового округу [8, с. 405]. Крім своєї «рідної» команди СКА, М. Лазебник тренував команди педагогічного та політехнічного інститутів (останні, до речі, тричі ставали чемпіонами України серед студентських команд). Взагалі всі успіхи вінницьких команд тісно пов'язані з іменем Михайла Юхимовича. Заслужений тренер України М. Лазебник завжди знаходив час, щоб допомогти молодим тренерам, надати пораду жіночим та юнацьким командам [6, с. 60].

Висновки. Повоєнні роки були надзвичайно важливими для розвитку волейболу на Вінниччині. Характерною ознакою того періоду була слабка розвинутість матеріальної бази (відсутність спортивних майданчиків, інвентарю). За короткий період фізкультурний актив області зумів створити належні умови для занять цим видом спорту. Волейбол став улюбленим видом спорту жителів області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кулик Я. Спортивна Вінниччина/Я. Кулик – Вінниця, 1996. -145 с.
2. Лозовський І. Олімпійці та зірки спорту Вінниччини / І.Лозовський. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2001. – 812 с.
3. Туров Б. Фізкультурники Серебри/ Б. Туров – М. ФИС.- 1955.- 62 с.
4. Державний архів Вінницької області (далі ДАВО). 4877, оп 1, спр.2.

5. Лозовик М. Фізкультурно-спортивне життя Барського району в перші післявоєнні роки/ М. Лозовик// Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування. – Вінниця, 2015. – с. 24-29
6. ДАВО. 4877, оп.1, спр.6.
7. ДАВО. ф. 4877, оп.2, спр
8. Ярославський В. Історія розвитку волейболу в Барському районі/ В.Ярославський// Часопис про вінницький волейбол – 2016 – 29 лютого.